Móðurmál - samtök um tvítyngi

Gerðubergi 3-5

111 Reykjavík

Kt. 421101-2990

Heimili og skóli - landssamtök foreldra

Bæjarlind 2

201 Kópavogi

Kt. 4210922229

Reykjavík, 17. desember, 2025

Til:
Mennta- og barnamálaráðuneytisins
Heilbrigðisráðuneytisins
Félags- og vinnumarkaðsráðuneytisins

Efni:

Beiðni um heildstæða, óháða úttekt á samfélagstúlkun og mótun samræmdrar stefnu

Virðuleg ráðuneyti,

Móðurmál - samtök um tvítyngi og Heimili og skóli - landssamtök foreldra eru málsvarar foreldra af erlendum uppruna sem eru bæði þiggjendur og veitendur samfélagstúlkaþjónustu. Í samstarfi við undirritaða aðila óskum við öll eftir því að ráðuneytin hefji vinnu við óháða úttekt á samfélagstúlkun á Íslandi, þvert á heilbrigðis-, mennta-, félags- og vinnumarkaðskerfi, og móti á þeim grundvelli samræmda stefnu, gæðakerfi og innkaupaviðmið.

Hvers vegna þarf úttekt – meginrök

1. Vaxandi þörf þvert á kerfi
Lýðfræði og gögn skóla og heilbrigðisþjónustu sýna stöðuga fjölgun notenda sem reiða sig á túlkaþjónustu. Án skýrra ferla og hæfnisviðmiða verða til kerfislægir múrar: ójafnt aðgengi, seinkun í þjónustu og endurtekin samskipti sem hefði mátt koma í veg fyrir.

2. Réttur til túlks en brotakennd framkvæmd
Þótt rétturinn sé fyrir hendi á pappír eru pöntunarferli, gæðakröfur, aðgengi og samræmi milli stofnana óljós. Þetta bitnar sérstaklega á börnum, sjúklingum, foreldrum, fólki með táknmál og innflytjendum í viðkvæmri stöðu.

3. Gæði og öryggi
Alþjóðlegar rannsóknir sýna skýrt að faglærðir túlkar draga úr mistökum, bæta upplýsingaflæði, auka traust og minnka endurkomur og endurinnlagnir. Ísland hefur ekkert samræmt kerfi sem tryggir fagmennsku eða vottun samfélagstúlkunar.

4. Ósamræmd innkaup, óljósar kröfur
Bæjarfélög, stofnanir og ráðuneyti kaupa túlkaþjónustu með ólíkum kröfum, ólíkum gjaldskrám og án sameiginlegra hæfniviðmiða. Þetta leiðir til ójafnra gæðastig, óskilvirkni og aukins kostnaðar.

5. Alþjóðleg fyrirmynd er til
Noregur, Svíþjóð, Bretland, Belgía, Holland og fleiri lönd hafa þegar sett lagaramma, gæðakerfi og landskrár yfir hæfa túlka. Ísland er langt frá því að uppfylla sambærileg viðmið.

Hvað úttektin þarf að ná yfir

- Kortlagningu þarfa, framboðs og aðgengis eftir málum, landshlutum og kerfum.
- Gæðaviðmið og hæfniskröfur: menntun, vottun, trúnaður og siðareglur.
- Samræmda innkaupaumgjörð fyrir ríki og sveitarfélög, með sameiginlegum lágmarkskröfum.
- Tillögur að landskerfi (skrá/vottun) líkt og í Noregi/Svíþjóð.
- Sérstaka greiningu á táknmálstúlkun með áherslu á bráðatilvik og stafrænt aðgengi.
- Mælikvarða fyrir árangur, gæði og gagnsæi.
- Áfangafjármögnun og starfsþróun (HÍ/SHH og raunfærni).

3. Tillögur fyrir næstu skref

- Fela óháðum aðila að vinna úttektina á 6–9 mánuðum samkvæmt fylgiskjali A.
- Setja bráðabirgðaviðmið á meðan úttekt stendur: lágmarksmenntun, trúnaður, bann við notkun barna sem túlka og samræmd pöntunarferli.
- Hefja vinnu við lagaramma og landskerfi túlka að norskri fyrirmynd.

4. Niðurstaða

Samfélagstúlkun er ekki aukaatriði; hún er undirstaða réttaröryggis, heilbrigðis, skólagöngu barna og virkni á vinnumarkaði. Með því að ráðast í úttekt og móta samræmda stefnu er hægt að tryggja gæði, öryggi og hagkvæmni fyrir samfélagið allt.

Sjá einnig frekari umfjöllun um efnið hér:

Tími til kerfis-bundinna breytinga í sam-félagstúlkun – á-kall til stjórn-valda - Vísir

Túlkun er ekkert að fara – en hvað ætlum við að gera með hana? - Vísir

„Bara villta vestrið“: 360 milljóna arðgreiðslur hjá einu fyrirtæki - RÚV.is

Við erum tilbúin að leggja fram frekara efni og taka þátt í samráði.

Virðingarfyllst,

Dr. Renata Emilsson Peskova, formaður Móðurmáls - samtök um tvítyngi, modurmal@modurmal.com

Sigurður Sigurðsson, formaður Heimili og skóli, heimiliogskoli@heimiliogskoli.is

Guðrún C. Emilsdóttir, formaður Bandalags þýðenda og túlka, garunc@mi.is

Ólöf Garðarsdóttir, forseti Hugvísindasviðs Háskóla Íslands, olofgard@hi.is

Gauti Kristmannsson, forseti Íslensku- og menningardeildar, HVS HÍ, gautikri@hi.is

Birna Ragnheiðardóttir Imsland, formaður Félags samfélagstúlka, bi@hi.is

Marion Poilvez, fyrir Samtök kvenna af erlendum uppruna, info@womeniniceland.is

Magnús Þór Jónsson, formaður Kennarasambands Íslands, magnus@ki.is